

مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرزی و عادی پایه اول ابتدایی شهر ساری

کیومرث نیاز آذری^{1*}، محمد صالحی²، مریم تقوایی یزدی³

(1) دانشیار. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

(2) استادیار. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

(3) مربی. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

* نویسنده مسؤل: Niazazari@iausari.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله 88/12/26 تاریخ آغاز بررسی مقاله 89/1/16 تاریخ پذیرش مقاله 89/2/15

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرزی و عادی انجام پذیرفت. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی از نوع مقایسه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مرزی و عادی پایه اول ابتدایی شهر ساری تشکیل داده‌اند که با بهره‌گیری از جدول کرجسی و مورگان، 175 نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شده‌اند. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای است. ابزار گردآوری اطلاعات اسنادی و کتابخانه‌ای بوده و داده‌های پژوهش با استفاده از روش‌های آمار - توصیفی و استنباطی، آزمون t و آزمون لون مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است. یافته‌های پژوهشی بیانگر آن است که تفاوت معناداری بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرزی و عادی وجود دارد.

کلید واژه گان: پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان مرزی، دانش‌آموزان عادی.

مقدمه

هر ساله هزاران دانش‌آموز در ابتدای سال تحصیلی، خانه را به قصد مدرسه ترک می‌کنند. این مسیر همه‌ساله با صرف هزینه‌های هنگفت دولتی و غیردولتی در طول سال تحصیلی طی می‌شود. این تنها قسمتی از هزینه‌هاست که آشکار به نظر می‌رسد، در این میان هزینه‌های پنهان فراوانی وجود دارد که در مقایسه با هزینه‌های آشکار از اهمیت عادی و معنوی بیشتری برخوردار است. مهم‌ترین اهداف بنیادی آموزش و پرورش، اجتماعی کردن و درونی ساختن ارزش‌های جامعه در دانش‌آموزان است. زیرا بقاء و سلامت جامعه وقتی میسر است که ارزش‌های متعالی در وجود افراد ریشه دوانیده باشد، این بیان در زمره اهداف پرورش قرار دارد که «سازگاری اجتماعی»¹ مهم‌ترین شاخص آن عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است. نظام آموزشی هر جامعه، در کنار خانواده، از بنیادی‌ترین ساختارهایی است که مسئولیت آماده کردن و مجهز کردن اعضای خود را برای مقابله با ضرورت‌های مربوط به زندگی فردی و

¹. Social adjustment

اجتماعی به عهده دارد. «انگیزش پیشرفت تحصیلی» به‌عنوان یکی از انگیزه‌های پیشرفت نیروی درونی است که دانش‌آموز را به ارزیابی همه‌جانبه عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که در موفقیت همراه است، سوق می‌دهد (افروزه، 1385، ص 96).

گرچه هر یک از دوران‌های رشد اهمیت خاص خود را دارد و متأثر از دوره قبل و تأثیرگذار بر دوره بعدی رشد است. اما دوره ابتدایی به واسطه خصوصیات جسمی، عاطفی، اخلاقی، اجتماعی کودکان، شرایط خاص‌تری نسبت به دوره‌های دیگر دارد. انگیزه‌هایی که در این دوره دانش‌آموزان را به سمت مدارس سوق می‌دهد، گاه آنها را به سمت کسب لذت از علم سوق می‌دهد و گاه موجب دل‌سردی و بی‌زاری می‌گردد. گاهی دانش‌آموز هیچ انگیزه‌ای برای رفتن به مدرسه ندارد و تنها به آن به‌عنوان یک راه فرار و گریز از مشکلات خانه می‌نگرد. در جامعه‌ای که نظام آموزشی آن از نظر سطح گستردگی در حد فراگیرنده نباشد و برای تمام گروه‌ها از نظر توانایی‌ها و ناتوانی‌ها نتواند امکانات آموزشی مناسب را فراهم کند، مسأله عدم وجود فرصت‌های برابر به‌طور بارزی جلوه‌گر می‌شود. اگر جامعه و امکانات آن برای این شکل گرفته‌اند تا بتوانند، هم در دسترس همگان باشند و هم اینکه همگان فرصت لازم برای بهره‌گرفتن از آن را داشته باشند، در آن صورت چگونه می‌توان عده‌ای را صرفاً به‌خاطر محدود بودن پاره‌ای از توانایی‌های شان از این حق اجتماعی محروم کرد؟ (آل‌ابراهیم، 1373، ص 108). «دانش‌آموزان مرزی¹» (دیرآموز) یکی از گروه‌هایی هستند که بیشترین آسیب را

از این محدودیت‌های آموزشی می‌بینند، بنابراین مسلم است که دانش‌آموزی که توانایی‌هایش محدودتر است باید امکانات آموزشی مناسب‌تری در اختیارش قرار گیرد تا بتواند موانع موجود در روند یادگیری را برطرف سازد و هدف از ایجاد مدارس و نظام آموزشی رسمی و همگانی بهره‌گیری تمامی دانش‌آموزان خصوصاً، دانش‌آموزان محروم‌تر است. درحالی‌که عملاً شاهد کنار گذاشته شدن تدریجی آنها هستیم. شناسایی و رفع موانعی که بر سر این راه است، می‌تواند به پیشرفت تحصیلی کمک کرده و در رفع موانع آن موثر باشد و علاوه بر آن می‌تواند موجب صرفه‌جویی در زمان و هزینه‌های مادی و معنوی گردد (پارسا، 1374، ص 129).

دانش‌آموزان مرزی، دانش‌آموزانی هستند که مطالب آموزشی را کندتر و آهسته‌تر از متوسط همسالان طبیعی خود فرا می‌گیرند و ضریب هوشی آنها بین 75-90 بوده و عمده مشکلات آنها در دوران تحصیلی است، چرا که از همسالان خود عقب می‌مانند و مطالب درسی را دیرتر می‌فهمند. کودکان یا دانش‌آموزان مرزی که قبلاً (در دهه 1950) به عنوان کودکان عقب مانده ذهنی طبقه‌بندی می‌شوند، جزء آن گروه از دانش‌آموزانی هستند که بیشترین ضربه را از این جدا سازی متحمل شده‌اند (پارسا، 1374، ص 191).

با وجود اینکه کودکان مرزی از گروه دانش‌آموزان عقب‌مانده ذهنی تفکیک و جدا سازی شده‌اند، بازهم در بعضی از نظام‌های آموزشی شاهد آن هستیم که دانش‌آموزان مرزی، را در طبقه عقب‌مانده ذهنی قرار داده و از دانش‌آموزان عادی جدا کرده و به مدارس استثنایی فرستاده می‌شوند. در کشور ایران نیز با این که کودکان و دانش‌آموزان مرزی که مدارس عادی معرفی می‌شوند

¹. Border line

5. آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی مرزی و عادی تفاوت وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر باتوجه به ماهیت موضوع و اهداف، از نوع علمی - مقایسه‌ای بوده که روش نمونه‌گیری تصادفی با بهره‌گیری از جدول کرجسی و مورگان از بین 309 نفر دانش‌آموز دختر و پسر پایه اول شهر ساری 175 نفر به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب و با استفاده از ابزارهای گردآوری اسنادی و طبقه‌ای مورد بررسی واقع شدند. داده‌ها با روش آماری t استودنت گروه‌های مستقل و آزمون لون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

سؤال اول: آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر مرزی و عادی تفاوت وجود دارد؟

ولی به دلیل مردودی‌های متوالی اجباراً به مدارس خاص گروه کم‌توان ذهنی معرفی می‌شوند یا مجبور به ترک تحصیل می‌گردند.

یافته‌های پژوهشی کاوه (1378) نشان می‌دهد که بازی‌های فکری در رشد ذهنی کودکان دیرآموز¹ دختر پایه اول تأثیر مثبت داشته است.

یافته‌های پژوهشی سنایی فرخی (1376) نشان داد که میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرزی با رشد اجتماعی شان همبستگی مثبت دارد و هر چه قدر کودک از رشد اجتماعی بالاتری برخوردار باشد در پیشرفت تحصیلی وی اثر مثبت خواهند گذاشت. یافته‌های پژوهشی اینزر ورت² (1959)، ترستون (1959) نشان داد که کودکان آموزش‌پذیری که در برنامه ویژه قرار داده شده بودند، موفقیت بیشتری نسبت به کودکانی که در برنامه عادی بوده‌اند، داشته‌اند. یافته‌های پژوهشی روبین و بالو³ (1978) برای تعیین درصد کودکان مرزی با اختلالات رفتاری نشان دادند که پسران 3 برابر دختران مشکل دارند. با توجه به مبانی نظری و تجربی، این پژوهش درصدد و پاسخگویی به سؤال‌های زیر است:

1. آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه اول ابتدایی مرزی و عادی تفاوت وجود دارد؟
2. آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه اول ابتدایی مرزی تفاوت وجود دارد؟
3. آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول ابتدایی مرزی تفاوت وجود دارد؟
4. آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول ابتدایی عادی تفاوت وجود دارد؟

¹ Slow- learner

² Ains worth

³ Rubin & Ballo

جدول شماره 1. آماره‌های گروهی

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار
دختر مرزی	73	13/15	1/045
دختر عادی	73	19/50	0/65

جدول شماره 2. آزمون نمونه‌های مستقل

متغیر	آزمون لون		آزمون t برای برابری میانگین			
	آماره‌های فیشر F	P-مقدار sig.	تفاضل میانگین‌ها	آماره‌ی t	درجه آزادی dF	P-مقدار - sig.
پیشرفت تحصیلی	8/511	0/004	-6/36	-44/18	144	0/000
						فاصله اطمینان 95 درصد
						کران پایین کران بالا

با توجه به اطلاعات جدول شماره 2 می‌توان گفت، چون t محاسبه شده (44/18) با سطح اطمینان 95 درصد p(0/05) و درجه آزادی (144) از t جدول بحرانی (1/96) بزرگ‌تر است. بنابراین سؤال تحقیق تأیید می‌گردد، باتوجه به موارد فوق می‌توان نتیجه گرفت که

بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر مرزی و عادی تفاوت وجود دارد.

سؤال دوم: آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه اول ابتدایی مرزی تفاوت وجود دارد؟

جدول شماره 3. آماره‌های گروهی

پیشرفت تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار
پسر مرزی	102	13/20	1/003
پسر عادی	102	19/57	0/65

جدول شماره 4. آزمون گروه‌های مستقل

متغیر	آزمون لون		آزمون t برای برابری میانگین			
	آماره‌های فیشر F	P-مقدار sig.	تفاضل میانگین‌ها	آماره‌ی t	درجه آزادی dF	P-مقدار - sig.
پیشرفت تحصیلی	22/028	0/000	-6/36	-53/68	202	0/000
						فاصله اطمینان 95 درصد
						کران پایین کران بالا

با توجه به اطلاعات جدول شماره 4 می‌توان گفت، چون t محاسبه شده (53/68) با سطح اطمینان 95 درصد p(0/05) و درجه آزادی (202) از t جدول بحرانی (1/96) بزرگ‌تر است. بنابراین سؤال تحقیق تأیید می‌گردد

به این معنی که بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مرزی و عادی تفاوت وجود دارد.

سؤال سوم: آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرزی دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

جدول شماره 5. آماره‌های گروهی

پیشرفت تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار
دختر	73	13/15	1/04
پسر	102	13/20	1/003

جدول شماره 6. آزمون نمونه‌های مستقل

آزمون t برای برابری میانگین				آزمون لون			
فاصله اطمینان 95 درصد	P مقدار - sig.	درجه آزادی dF	آماره t	تفاضل میانگین‌ها	P مقدار - sig.	فیشر F	متغیر
کران پایین کران بالا							
0/25	-0/36	0/726	173	-0/35	0/55	0/67	0/178
							پیشرفت تحصیلی

دانش‌آموزان مرزی دختر و پسر تفاوت معنادار وجود ندارد.

سؤال چهارم: آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان عادی دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

با توجه به اطلاعات جدول شماره 6 می‌توان گفت، چون t محاسبه شده (0/35) با سطح اطمینان 95 درصد p(0/05) و درجه آزادی (173) از t جدول بحرانی (1/96) کوچک‌تر است. بنابراین بین پیشرفت تحصیلی

جدول شماره 7. آماره‌های گروهی

پیشرفت تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار
پسر مرزی	73	19/50	0/65
پسر عادی	102	17/57	0/65

جدول شماره 8. آزمون نمونه‌های مستقل

آزمون t برای برابری میانگین				آزمون لون			
فاصله اطمینان 95 درصد	P مقدار - sig.	درجه آزادی dF	آماره t	تفاضل میانگین‌ها	P مقدار - sig.	فیشر F	متغیر
کران پایین کران بالا							
0/14	-0/26	0/54	173	-0/06	0/813	0/056	0/056
							پیشرفت تحصیلی

تحصیلی دانش‌آموزان عادی دختر و پسر تفاوت معنادار وجود ندارد.

سؤال پنجم: آیا بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرزی و عادی تفاوت وجود دارد؟

با توجه به اطلاعات جدول 84 می‌توان گفت، چون t محاسبه شده (0/62) با حدود اطمینان 95 درصد p(0/05) و درجه آزادی (173) از t جدول بحرانی (1/96) کوچک‌تر است. بنابراین فرضیه تحقیق رد می‌گردد، به عبارت دیگر می‌توان گفت که بین پیشرفت

جدول شماره 9. آماره‌های گروهی

پیشرفت تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار
پسر مرزی	175	13/18	1/02
پسر عادی	175	19/54	0/65

جدول شماره 10. آزمون نمونه‌های مستقل

آزمون t برای برابری میانگین				آزمون لون		
فاصله اطمینان 95 درصد	P مقدار	درجه آزادی	آماره t	P- مقدار	آماره‌های F	متغیر
کران پایین	sig.-	df		sig.		فیشر
کران بالا						
-6/18	0/000	384	-69/66	09/36	29/07	پیشرفت تحصیلی

شنیداری، تمیز شنیداری، تداعی شنیداری، حافظه شنیداری و... پرداخته شود.

با عنایت به اینکه دانش‌آموزان مرزی از انگیزه تحصیلی بالایی برخوردار نمی‌باشند، که موجب درماندگی و ناامیدی و پایین آمدن عزت نفس آنها در مدرسه می‌شود، پس باتوجه به موارد فوق ضرورت می‌یابد که به بحث مشاوره در مدارس ابتدایی به خصوص دانش‌آموزان مرزی توجهی ویژه گردد تا با مشاوره‌های تحصیلی، رفتاری و عاطفی بتوان درماندگی و ناامیدی دانش‌آموزان مرزی را کاهش داد و باعث افزایش عزت نفس در آنها گردد.

با عنایت به اینکه نگرش کودکان مرزی نسبت به مدرسه و تحصیل معمولاً منفی است و تعداد غیبت‌های آنان در مدرسه بیشتر است، و از سوی همکلاسان و معلمان خود طرد می‌شوند، بنابراین توصیه می‌گردد که مدیران این‌گونه مدارس با اجرای تدابیر خاص و اصولی زمینه و بستری را فراهم آورند تا ارتباط بین اولیاء خانه و اولیاء مدرسه بیشتر گردد که این امر در قالب طرح انجمن اولیاء و مربیان میسر می‌گردد تا با دادن آموزش‌های لازم به پدران و مادران، ارتباط بین معلم و اولیاء خانه بیشتر گردد و آنان سعی می‌نمایند نگرش

با توجه به اطلاعات جدول شماره 9 می‌توان گفت، چون t محاسبه شده (69/66) با حدود اطمینان 95 درصد (0/05) p و درجه آزادی (384) از t جدول بحرانی (1/96) بزرگتر است. بنابراین فرضیه تحقیق تأیید می‌گردد، به این معنی که بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر مرزی و عادی تفاوت معنادار وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرزی و عادی است که با مقایسه دو گروه نتایج زیر حاصل شده است. در برنامه‌های درسی برای دانش‌آموزان تقویت و تربیت حواس باید به عنوان یکی از ارکان مهم برنامه‌ها در نظر گرفته شود و هرگونه آموزش به کودک باید با استفاده از حواس او آغاز شود (مرحله عینی). بنابراین معلم با استفاده از بازی‌های آموزشی گوناگون به تقویت و تربیت حواس مختلف مانند حس بینایی، حس شنوایی، حس لامسه و... بپردازد. به طور مثال در مورد حس بینایی با به کارگیری روش‌های متنوع، منظم و دقیق باید به تقویت درک

خانوادگی در کودکان عقب مانده ذهنی. تهران: پژوهشکده استثنائی.

- به پژوه، احمد. (1385). *آموزش مهارت های اساسی به دانش آموزان دیرآموز*. جزوه راهنمای معلمان. دفتر آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش.

- پارسا، محمد. (1374). *روان شناسی تربیتی*. تهران: بعثت.

- پاکزاد، محمود. (1361). *کودکان استثنایی، شناخت، آموزش، رفاه زندگی آنان*. تهران: کانون کر و لال های ایران و آموزشگاه ناشنویان نيمروز.

- پاکزاد، محمود. (1376). *کودکان استثنایی*. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- تات، محمدرضا، هوسپیان، آلیس. (1379). *آموزش و پرورش تلفیقی دانش آموزان دیرآموز*. تهران: وزارت آموزش و پرورش، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، پژوهشکده کودکان استثنایی.

- سیف نراقی، مریم ونادری، عزت... (1374). *آموزش و پرورش کودکان استثنایی*. تهران: دانشگاه پیام نور.

- نظری، مرتضی. (1386). *عوامل موفقیت در تحصیل*. تهران: مدرسه.

- هوسپیان، آلیس. (1378). *مقدمه ای بر آموزش تلفیقی*. تهران: آموزش و پرورش استثنایی.

- Barroff, G.S. & Olley, J.G. (1999). *Mental retardation: Nature, Cause and Management*. Philadelphia. Taylor & Francis Group.

- Lowenstein, David. Ph, D. (2001). *Understanding and helping the slow- learner*-mail Dr. Lowenstein

- Thomas, Gary. Walker David and Webb Julie. (1998). *The making Of the in clusive school*.

- Hoover, J.J, & Patton, J.R. (1997). *Curriculum Adaptation for Students with Learning and Behavior Problems*. Texas: pro-ed.

منفی دانش آموزان مرزی را نسبت به مدرسه و تحصیل تغییر دهند، و در آنان ایجاد انگیزه نمایند و همچنین با پیگیری ها و ارتباط بیشتر بین معلم و اولیاء خانه از غیبت های مکرر آنان در مدرسه جلوگیری به عمل آید که نتایج معتبر و تحقیقات قبلی آن را مورد توجه قرار می دهد (نظری، 1386).

با عنایت به اینکه والدین کودکان مرزی در ارتباط با نگرش نسبت به فعالیت های شناختی با والدین دیگر تفاوت دارند؛ این والدین فعالیت های هوشی و شناختی قبل از ورود به مدرسه را برای کودکان خود مهم تلقی نمی کنند و از طرفی همه آنها به نتایج و ثمرات فرزندان خود در مدرسه علاقه دارند اما شیوه کمک آنها به کودکانشان واقعاً کارآمد نیست، بنابراین توصیه می گردد با آموزش های لازم از طریق مختلف اولاً نگرش آنان را نسبت به فعالیت های شناختی کودکان مرزی تغییر داد، ثانیاً باید آنان را به خوبی تفهیم نمود که فعالیت های هوشی و شناختی قبل از ورود به مدرسه را برای کودکان خود مهم تلقی کنند، ثالثاً باید آنان را با آموزش های صحیح و اصولی کمک نمود تا از شیوه ها و روش های متنوع، کارآمد و مؤثر برای کمک به وضعیت و پیشرفت تحصیلی فرزندانشان استفاده نمایند.

منابع

- اتکینسون، ریتال و همکاران. (1370). *زمینه روانشناسی*. مترجمین محمدتقی براهنی و همکاران. تهران: رشد. چاپ اول.

- افروز، غلامعلی. (1385). *مقدمه ای بر روانشناسی و آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی*. تهران: دانشگاه تهران.

- آل ابراهیم، فریدون، بهمن. (1373). *بررسی رابطه اختلالات رفتاری با ضریب هوشی و شرایط*

Comparison of Educational Progress of Border and Ordinary grade one of Elementary Students in Sari

Niaz Azari. Kiumars^{*1}, Salehi. Mohammad², Taghvaei Yazdi. Maryam³

1, 2, 3) Faculty member of Islamic Azad University. Sari Branch.

*Corresponding author: Niazazari@iausari.ac.ir

Abstract

The present research has been done to compare educational progress of border and ordinary students. The research method is descriptive that is a kind of comparative study. Statistical society include all of the male and female border and ordinary students of grade one of elementary in Sari. By the use of Kerjenci & Morgan tables, 175 persons have been selected as a statistical sample. Sampling

method is a classical random method. Information collection tools are documental and library. Research data has been analyzed by descriptive and deductive statistics method, T-test and Load test. Research findings show that there is a meaningful difference between educational progress of border and ordinary students.

Keywords: Educational progress, Border students, Ordinary students.